

***Sån og like* – to unges brug af *sån* som diskursmarkør¹**

Eva Hellesøe Nielsen
Aarhus Universitet

1. Indledning

Jeg har hos jævnaldrende unge i min omgangskreds lagt mærke til en bemærkelsesværdigt frekvent brug af ”sådan” i talesproget, oftest udtalt stærkt fonetisk reduceret, og det vil herefter noteres som *sån*. Fra mine data er et godt eksempel dette: *Det er også sån fedt, at man kan vælge noget som man sån selv er en del af*. På engelsk, især blandt teenagere, høres en lignende partikel tilsvarende frekvent, nemlig *like*. Skønt *like* og *sån* ikke er forbundet af samme oversættelseslink som jeg forventer, at *like* og det danske *ligesom* er, findes der mange ligheder mellem *sån* og den engelske partikel, f.eks. at de syntaktisk placerer sig bestemte steder i sætningen og kan have flere forskellige betydninger.

Sån brugt som i eksemplet ovenfor kan umiddelbart virke som et tomt fyldord, som taleren blot kaster tilfældigt ind i sætningen; men det vil jeg vise, at det ikke er, men tværtimod kan være altafgørende for betydningen af et udsagn.

Jeg vil undersøge, hvilke ligheder der er mellem de to partikler, og hvilken funktion *sån* har. Data til undersøgelsen kommer fra interviews af to unge (herefter benævnt taler A og B), der hver især taler i ca. 5 minutter. Da undersøgelsen kun bygger på data fra to talere, vil det være oplagt at videreudvikle studiet med en større datamængde, flere teorier og analysemetoder.

¹ Denne undersøgelse er en bearbejdning af min eksamensopgave i Sprog, Kultur og Samfund på lingvistik, Aarhus Universitet (2. semester, juni 2016).

Ud fra den hypotese, at *sån* bruges ligesom *like* og syntaktisk distribueres på lignende vis, diskuterer denne undersøgelse for det første, om analyser af *like* også kan bruges for *sån*, og for det andet hvordan partiklen distribueres hos de to talere.

2. *Sån* som ordklasseproblem

Den Danske Ordbog (DDO) kategoriserer ”sådan” som både adjektiv og adverbium. Talesprogets *sån*, som jeg undersøger, bruges ifølge ordbogen ”for at udtrykke at udsagnet er en tilnærmelse til en mere rammende eller præcis formulering” og ”bruges som udtryk for tøven eller forsigtighed” eller som ”sådan cirka” (DDO). I Jensen (2013) diskuteres ”sådan” ud fra teorien om betydningspotentiale, dvs. ideen om, at hvert leksem først kan siges at tilhøre en ordklasse, når dets kontekst tages i betragtning.

Et væsentligt eksempel på forskning i talesprogets *sån* er Pedersens (2014) undersøgelse af ”sån en N”, dvs. konstruktioner med et nominal som i ”sån en løbetest” (Pedersen 2014:2), men systematiske undersøgelser af *sån* er indtil videre begrænset, når det kommer til sætninger som *Det er da også sån fedt*, som en af mine informanter siger. For at komme nærmere en definition af ordet beskriver Jensen det ”ved en kombination af 1) det denotative med skyldig hensyntagen til syntaktisk funktion: ’af den slags’ henholdsvis ’på den måde’ og 2) kontekstbetydningen: ’-som vist/fortalt’ henholdsvis ’-som du ved/kender’”. Det gælder også for ”sådan”, at det kan henvise både ”til entiteter og til handlinger og begivenheder” (2013:62). Jensen nævner kort *sån* og kalder det en diskursmarkør, hvilket jeg i de næste afsnit vil definere nærmere.

2.1 *Like* og *sån*

I mange tilfælde synes *like* og *sån* at minde om hinanden, både i funktion og syntaktisk placering. I de følgende to eksempler, det ene fra Underhill (1988) og det andet fra mine egne data, er begge partikler placeret før verbalet:

”[...] and he **like** prepared himself and [...]” (Underhill 1988:238)

”[...] de har alle sammen sagt, at de snakker med deres venner og familie om det og **sån** fortæller hvor godt fødevarefællesskabet er” (taler A).

Like er beskrevet i flere studier, blandt andre kan nævnes følgende: diskursmarkøren *like* undersøgt i forhold til sprogholdninger og stereotyper (Daily-O’Cain 2000); amerikanske unges brug af *like* som diskursmarkør (Hesson og Shellgren 2015); brugen af *like* hos teenagere i London (Andersen 2001); og *like* som fokusmarkør (Underhill 1988). Jeg vil gå ud fra studiet af *like* som diskursmarkør eller pragmatisk markør, som den også kaldes (Andersen 2001) for således at blive klogere på *såns* funktion; og i forhold til syntaktisk distribution vil jeg bruge Underhill (1988), der analyserer *like* som ”new information marker” eller fokusmarkør og opstiller seks muligheder for syntaktisk distribution, hvilket jeg uddyber i afsnit 2.3. På baggrund af mine data vil jeg således undersøge, om *sån* som diskursmarkør distribueres på samme måde som *like*. Først vil jeg redegøre for behandlingen af *like* i den engelsksprogede litteratur, og derefter ser jeg nærmere på brugen af *sån* i mine data.

2.2 *Like* som diskursmarkør

Popescu-Beli og Zufferey (2011:500) definerer diskursmarkører som lingvistiske enheder, der spiller en vigtig rolle i lytterens fortolkning af taleren udsagn – på trods af, at de er næsten tomme for semantisk indhold, eller, som Andersen definerer begrebet: ”short, recurrent linguistic items that generally have little lexical import but serve significant function in conversation” (Andersen 2001:39). Diskursmarkører er således særdeles vigtige, men der er mange meninger om, hvilke kriterier der skal opfyldes for at et ord kan kaldes en diskursmarkør. Der er tilsvarende heller ikke enighed om, hvilke ord i det engelske sprog, der kan betegnes som diskursmarkører (Jucker 1992: 436), hvilket især skyldes, at de ofte har mange funktioner alt efter, i hvilken kontekst de indgår. Diskursmarkører kan optræde i sekvenser, f.eks. *oh well, but then*, de kan bestå af tre eller flere ord og være ”lexical bundles” eller de kan blot være ét ord som *like* (Koops og Lohmann 2015:235-36).

Andersen (2001) skriver generelt om *like*: “like has the function of making explicit to the hearer that the phrase which follows it contains a loose interpretation of the speaker’s belief” (Andersen 2001:235). *Like* kan, alt efter sammenhængen, ifølge Andersen (2001:210) have én af funktionerne ”a quotative marker, approximator, marker of exemplification, discourse link or hesitational device”. Quotative

marker er *like* i en sætning som "And he was **like**, yeah, I can make dogs, uh, raise their ears." (Popescu-Beli og Zufferet 2011:501). Med "hesitational device" menes en form for tøvepartikel, som viser, at taleren er i gang med at tænke over den rette formulering, søger efter et ord, eller at hun får en ny indskydelse og skifter emne (Andersen 2001:227).

Like kan også forstærke et svagt udtryk, f.eks. markere, at det udtryk, taleren vælger, mangler nærmere specificering. Lytteren må derfor danne et ad hoc-koncept og tillægge det svage udtryk en mening, som hun forstår ud fra konteksten. *Like* kan også betyde "cirka" samt markere en uoverensstemmelse mellem "a linguistically encoded concept" og det koncept, som er i talerens tanker (Andersen 2001:240-41). Dette skal forstås på den måde, at markøren skaber en distance til det efterfølgende leksikalske materiale og viser, at "the relation between an utterance and its underlying thought is not a one-to-one relation, but a relation of non-identical resemblance" (Andersen 2001:230), med andre ord: *like* kan vise talerens distance til virkeligheden, f.eks. at udsagnet ikke skal forstås bogstavelig, men som en overdrivelse. *Like* kan desuden markere diskrepans således, at taleren ved at bruge *like* viser, at hun anser det efterfølgende materiale som lidet velvalgt (Andersen 2001:243). Med diskrepans mener Andersen altså, at taleren skaber en psykologisk distance til det valgte udtryk (2001:245), som dermed markeres som "foreign conceptual domain, sociolinguistically unfitting, stylistically marked" (Andersen 2001:247). Udtryk, som ikke er en del af lytterens eller talerens hverdagsvokabularium eller står uden for konteksten, kan taleren således markere med *like* og derved facilitere fortolkningen.

Overordnet kan således siges om *like*, at ordet som diskursmarkør tjener til at afspejle, at talerens udsagn bør fortolkes "løser" af lytteren. Denne definition passer med DDO's definition af "sådan" som udtryk for, at "udsagnet er en tilnærmelse til en mere rammende eller præcis formulering" (DDO), hvilket er én af grundene til, at jeg mener det er oplagt at analysere *sån* ud fra de ovenfor beskrevne teorier om *like*. Som diskursmarkør kan *like* altså følgende: være quotative marker og tøve marker, markere ny information, eksemplificere, angive at en værdi er omtrentlig, vise lytteren, at det efterfølgende udtryk skal forstås metaforisk, fremhæve ord eller syntagmer som stående uden for konteksten (socialt, sprogligt) og svække det efterfølgende syntagma.

2.3 *Like* som fokusmarkør

Underhill (1988) mener, *likes* væsentligste funktioner er at markere ny information og være fokusmarkør, dvs. markere det vigtigste i udsagnet eller dét, som taleren vil understrege (Kroeger 2005:198). Han opstiller seks mulige syntaktiske placeringer for *like* (Underhill 1988:243-44):

1: Før et nominalsyntagma (NP)

- f.eks.: *Do we have to read **like** the chapters covered on the midterm for the final?*

2: Før et adjektivprædikat eller adjektivsyntagma (AP)

- f.eks.: *The waves were **like** really big*

3: Før et adverbium, et adverbialsyntagma (AdvP) eller et præpositionssyntagma (PP) med adverbial funktion

- f.eks.: *I'm only going to walk **like** so far*

4: Før et verbalsyntagma (VP)

- f.eks.: *He was **like** standing right behind me when I said it*

5: Før en underordnet ledsætning

- f.eks.: *He was explaining **like** what you do when you go into the Metro*

6: Før en hel sætning

- f.eks.: *Like, I don't know. I told you*

(Underhill 1988:236-240)

Underhill uddyber, at *like* før VP'er står efter første hjælpeverb i syntagmet, og hvis der ikke er et hjælpeverb, placeres *like* mellem subjekt-NP og VP. Ved infinitiv står *like* mellem infinitivmarkøren og resten af VP'en (Underhill 1988:243). *Like* bruges ifølge Underhill til at sætte særligt fokus på det efterfølgende materiale, f.eks. en NP, hel sætning eller en AdjP. Udover at markere ny information eller fokus mener Underhill ligesom Andersen, at *like* også kan markere,

at et udsagn ikke skal forstås bogstaveligt, eller *like* kan betegne omtrentlige værdier, oftest i forbindelse med numeralier (Underhill 1988:241).

Det er vigtigt at holde sig for øje, at Underhills undersøgelse er næsten fyrre år gammel, helt tilbage fra 1988, og at brugen af *like* kan have ændret sig. For mig at se kunne validiteten af studiet således være bedre. Alligevel mener jeg, hans inddeling af syntaktisk distribution er god og overskuelig, og hans metode vil jeg derfor bruge i behandlingen af mine data.

Fælles for Underhill og Andersens analyse af *like* er således, at partiklen markerer en form for fokus, hvad enten meningen med dette fokus er at svække betydningen, eksemplificere, understrege det metaforiske ved et udtryk eller vise cirkaangivelser.

I det følgende beskriver jeg min metode og behandling af data.

3. Metode og data

Min metode til indsamling af data er både kvalitativ i form af det monologiske, semistrukturerede interview, og selve analysen er både kvantitativ og kvalitativ, idet jeg dels tæller og systematiserer forekomsterne af *sån*, dels analyserer partiklens syntaktiske distribution og ser, hvordan det passer til de ovenfor beskrevne definitioner og funktioner af *like*. Metoden er god til denne undersøgelse, fordi den kvalitativt besvarer *hvilken slags* (f.eks. hvilken syntaktisk sammenhæng, *sån* optræder i), samt kvantitativt beskriver *hvor meget* af hver slags, jeg finder (Kvale 2007:47). Hudsons metodelære har jeg brugt og fulgt de fem punkter, han opstiller i forbindelse med indsamling af kvantitative data og den efterfølgende analyse:

- 1: Finde informanter, omstændigheder og lingvistiske variable
 - 2: Indsamle data
 - 3: Identificere de lingvistiske variable
 - 4: Lave figurer
 - 5: Fortolke og analysere resultaterne
- (Hudson 1996:150-151)

Data har jeg fra to interviews, som jeg foretog med henblik på blot denne undersøgelse, af henholdsvis en ung mand på 22 (taler A), som studerer statskundskab og en ung kvinde på 20 (taler B), som studerer

lingvistik. Det fremgår af tabel 1, hvor længe de hver især talte, og hvor stor en del af det samlede antal ord, *sån* udgjorde. Mit formål med interviewene var ikke at føre en samtale med informanterne og herudfra analysere indholdet i det sagte, men at få dem til at fortælle spontant og afslappet om et emne, jeg vidste, de ville have let ved at tale om. Interviewet blev derfor monologisk: mit spørgsmål efterfulgt af deres svar. Dog kan formen siges at svare til første del af Brinkmann og Tanggaards (2015) guide til semistrukturerede interviews, hvori de nævner det indledende spørgsmål som første del af samtalen. Dette skal være tilpas åbent, således at informanten kan tale om og beskrive noget konkret, f.eks. en bestemt episode eller lignende (Brinkmann og Tanggaard 2015:41).

Informanterne kender jeg, hvilket var en fordel, fordi de derved var mere trygge ved situationen og kunne tale frit og spontant. Jeg valgte netop dem, fordi jeg ved de bruger *sån*, og af den praktiske årsag, at jeg ofte ser dem. De indvilligede begge i, at jeg optog deres tale og frit kunne bruge materialet til denne undersøgelse. Informanterne fortalte jeg, at interviewet ville blive brugt til en opgave om dialekter; og mit indledende spørgsmål var i A's tilfælde, om han ville fortælle om sin bacheloropgave, og for B, om hun ville fortælle om sin opgave i Sprog, Kultur og Samfund på lingvistik, 2. semester. Jeg afslørede først efterfølgende, at opgaven handler om *sån*, fordi de ellers ville blive for bevidste om deres sprogbrug.

Ovenfor har jeg gjort rede for både mine overvejelser omkring informanter, selve dataindsamlingen, dvs. interviewene, og figurer og fortolkning fremlægger jeg i næste afsnit. Jeg valgte en ordret transskription af optagelserne, idet min analyse er sproglig (Kvale & Brinkmann 2009:209), og jeg har derfor medtaget øh'er, ordgentagelser osv. og ortografisk forsimplet ord, som gennemgående var reducerede fonetisk, som *ik* og *sån*.

4. Resultater og analyse

Jeg vil i det følgende fremlægge mine resultater og analysere dem. Denne artikels omfang tillader ikke en detaljeret analyse af hvert enkelt tilfælde af *sån*, men de mest gennemgående karakteristika vil jeg beskrive.

Som nævnt tidligere, findes ordet ”sådan” i en mængde former, og ordet har mange funktioner. Da denne undersøgelse kun beskæftiger

sig med *sån* som diskursmarkør, har jeg i mine data måttet frasortere de tilfælde af ”sådan”, der tjener andre formål – f.eks. har jeg udeladt alle tilfælde af ”sån en N”, jævnfør Pedersen 2014, fordi *sån* i denne konstruktion ikke er en diskursmarkør; og jeg har udeladt tilfælde, hvor *sån* er synonymt med ”således”, f.eks. *så det var ik sån, at det var ubehageligt* (taler A). Tabel 1 indeholder de tal, som er relevante i forhold til forekomsterne af *sån* i A og B’s tale:

Statistik	Lydfilens varighed	Ord i alt	Antal forekomster af <i>sån</i> som disk. mark.	Antal <i>sån</i> ’er i %
Taler A	5:21 minutter	847 ord	48	5,67 %
Taler B	3:35 minutter	622 ord	21	3,38 %

Tabel 1: Antal *sån*’er i de to lydfiler

Det er væsentligt at nævne, at antal ord er inkl. ordgentagelse og øh’er. Som det fremgår af tabellen, bruger A *sån* mere frekvent end B, idet *sån* udgør 5,67 % af alle A’s ord, og hos B er andelen af *sån*’er 3,38%. Resultatet ville have været langt sikrere, hvis informanterne havde talt i længere tid. Med disse tal kan jeg intet generelt sige om deres brug af *sån*; jeg kan kun forholde mig til de minutter, de hver især taler.

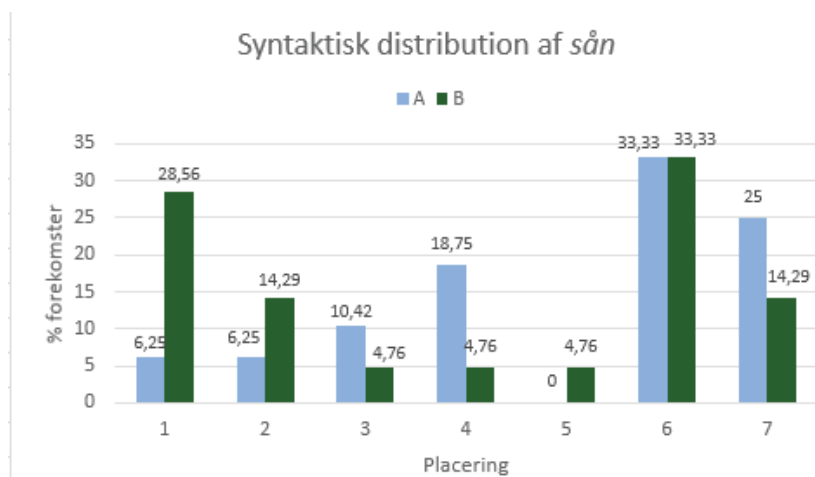
Nedenfor har jeg, jf. de seks syntaktiske placeringer beskrevet af Underhill (1988:243-44), kategoriseret *sån*. I mine data findes ingen eksempler på *sån* før en helsætning – hvorvidt den simpelthen ikke er findes på dansk, må underbygges med mere data – så Underhills kategori 6 er udeladt. Jeg måtte desuden tilføje to nye kategorier for *sån* som tøvepartikel og *og/eller sån*, idet sidstnævnte ordsammensætninger var særdeles frekvente, men ikke beskrevet af Underhill (1988). I mange tilfælde optræder *sån* i forbindelse med reparatur (Nielsen 1999:36-37), f.eks. ”og det er også **sån**... de har alle sammen sagt at de snakker med deres venner” (taler A). Derfor var kategorien med *sån* som tøvepartikel nødvendig.

Sån og like – to unges brug af sån som diskursmarkør

Placering:		1. Før NP	2. Før AdjP	3. Før AdvP	4. Før VP	5. Før underordnet ledsætning	6. og sån/eller sån	7. Tøvepartikel
Antal sån'er hos A	I alt 48	3	3	5	9	0	16	12
Antal sån'er hos B	I alt 22	6	3	1	1	1	7	3

Tabel 2: Syntaktisk distribution af *sån* hos hhv. taler A og B

Som det fremgår af tabel 2, er der en væsentlig forskel på, hvor i sætningen henholdsvis A og B placerer deres *sån*'er. I figur 1 nedenfor har jeg regnet ud, i hvor stor en procentdel af tilfældene hver placering af *sån* hos de to talere forekommer. Tallene fra 1-7 på x-aksen svarer til de nummererede kategorier i tabel 2.

Figur 1: Syntaktisk distribution af *sån* hos taler A og B

Med en større datamængde er det muligt, at forskellene på A og B ville være mindre, og at alle Underhills kategorier ville være repræsenteret. Ud fra mine data kan intet siges om, hvor *sån* generelt forekommer syntaktisk, men udelukkende de to informanternes brug af *sån* i dén situation, hvor optagelsen fandt sted. Jeg vil i det følgende undersøge, om der findes et system i forhold til placering og betydning af *sån* hos A og B.

Et hurtigt blik på diagrammet ovenfor viser, at de fleste forekomster af *sån* hos både taler A og B findes i kategori 6, dvs. *og/eller sån*, som kommer efter en sætning. Dette kan kaldes en diskursmarkørsekvens, idet *og sån* ser ud til altid at have samme funktion og *eller sån* ligeså. Fælles for næsten alle tilfældene er, at der efter *og/eller sån* er et kort ophold i talestrømmen, eller der forekommer reparatur og ordgentagelser. Et eksempel på dette er dette fra taler A:

”Men fra sån at ha sån en grundide om, hvad skal det være til så at sån ku konkretisere, operationalisere **og sån**, dér kan godt være lidt vej **eller sån**, det, det kan godt trække lidt tænder ud.”

Det første *og sån* indikerer, at ”konkretisere og operationalisere” er eksempler på den proces, A beskriver, og markøren kan udvides til betydningen ”og sådan noget/sådan nogle ting”. På samme måde synes ”eller sån” at betyde ”eller sådan noget/sådan nogle ting”, og det, at A siger ”**eller sån**”, virker som om han vil vise, at udtrykket ”dér kan godt være lidt vej” kunne have være mere præcist, og at det er en metafor. Dette understreges af, at han efterfølgende præciserer med en anden formulering, nemlig ”det kan godt trække lidt tænder ud”.

Denne sætning er også interessant:

”Det er flyttet ned på godsbanen øhm, de har sån en økovogn nu **eller sån** hvor man kan få grønsagsposer med.” (taler A)

I sætningen ”de har sån en økovogn nu eller **sån**” viser *eller sån* tydeligt A’s tvivl i forhold til ordsammensætningen: Han trækker o’et i ”øko” ud og leder efter den passende betegnelse, ender med ”økovogn” og viser derefter sine forbehold omkring ordvalget ved at afslutte med *eller sån*. *Økovogn* synes at være et ad hoc-koncept, han

finder på i den spontane talesituation, og dette fremhæver han med *eller sån*, så lytteren gøre opmærksom på, hun ikke skal forundres, hvis hun ikke kender udtrykket i forvejen. *Sån* kan altså markere, at et udtryk mangler nærmere specificering, og at taleren tager sine forbehold omkring det; og *sån* kan siges at udtrykke eksemplificering, og *eller sån* at et udsagn skal forstås metaforisk eller vise en form for diskrepans mellem det sproglige koncept og konceptet i talerens tanker.

Hos taler A findes ni tilfælde af *sån* i forbindelse med VP'er. Af disse følger syv Underhills specificeringer om *sån*'s forhold til verbal, subjekt og infinitivpartikel: I to sætninger placerer *sån* sig før infinitivpartiklen, hvor *like* ifølge Underhill normalt står efter, og i én sætning står *sån* før 1. hjælpeverbum i stedet for efter. Hvad dette skyldes, er svært at se ud fra data, og i forhold til *sån* kan det være, man nærmere skal kalde kategori 4 for "*sån* i forbindelse med VP" frem for "før VP". Man må også have i mente, at ordstilling på engelsk og dansk er forskellig. Hos taler B optræder *sån* seks gange før en NP. I to af tilfældene angiver *sån* omtrentlige værdier:

"Der er **sån** to ord af de første 20 ord der sån er perverse ord"
"og det er bare **sån** de første 20-30 ord"

Ved numeralier kan *sån* således betyde "cirka". En interessant brug af *sån* er følgende:

"Jeg kan i hvert fald huske at der stod i den der artikel af scheuer at .. at der var **sån** erotiske noveller og alt **sån** noget".

Her fremhæver *sån* ordene "erotiske noveller" som stående uden for konteksten: "Erotisk" er ikke et ord, man umiddelbart venter at støde på i forbindelse med en sådan opgave, og taler B skaber således en distance til udtrykket; måske føler hun sig ikke helt tryk ved at bruge det i interviewsituationen. Hun slipper tilmed for unødvendige detaljer ved efterfølgende blot at sige *sån noget*. Dette betyder både "og den slags", men også, at hun ønsker at svække udtrykket med sin brug af *sån* hele to gange i sætningen. Et andet eksempel er "ord der **sån** er perverse ord ik å", hvor jeg mener, det samme gælder: "pervers" står umiddelbart uden for konteksten – eller rettere det, B formoder

er lytterens opfattelse af konteksten – og B markerer derfor adjektivet med *sån*, så det svækkes og virker mindre overraskende. Det er derfor også interessant, at mængden af *sån* 'er øges i netop en passage, hvor B leder efter det rette udtryk og ender med "kvindelige attributter", som hun diskret benævner det:

"Den liste der vi har jeg tror vi har en liste på 200 ord eller **sån** noget, øhm, og det er bare **sån** de første 20-30 ord der optræder efter hendes, det er alt sammen **sån** nogle... ja....**sån** nogle slang-ord for kvindelige attributter" (taler B).

Brugen af *sån* kan altså fremhæve udtryk som stående uden for den sproglige kontekst (Andersen 2001: 247). Et andet eksempel er sætningen "Men fra *sån* at ha *sån* en grundide om, hvad skal det være til så at **sån** ku konkretisere, operationalisere og *sån*" kan de to verber *konkretisere* og *operationalisere* ses som stående uden for konteksten, idet lytteren ikke kender til deres præcise betydning i den kontekst, de optræder i. I stedet for at forklare og uddybe begreberne bruger A *sån* til at markere, at de er ord, som umiddelbart ikke er en del af lytterens aktive ordforråd, men kan tænkes at være fagspecifikke.

I et par tilfælde virker *sån* som svækkende eller synonymt med "lidt" eller "på en måde", f.eks.: "Jeg havde **sån** troet at jeg **sån** sku presse nogen lidt til at være med". Her skal "presse nogen til at være med" naturligvis ikke forstås bogstaveligt: Udtrykket kan have en negativ konnotation (jf. DDO, der nævner "tvinge" som synonym), og det ville være uetisk, hvis taler A tvang nyttige interviewsvar til sin bacheloropgave ud af sine informanter. *Sån*'s funktion er altså her at svække udtrykket og vise lytteren, at det skal forstås mindre alvorligt.

Underhills hypotese om *like* som markør af ny information er vanskelig at efterprøve på mine data pga. omstændighederne for interviewet: Mange af Underhills eksempler på fokus ses nemlig i forbindelse med fortællinger af konkrete begivenheder, f.eks. "you know we're getting all excited to go skiing the first day it's **like** snowing... blizzard snowing..." (Underhill 1988:235). Underhills argument for at *like* markerer ny information er her, at "blizzard snowing" er et vigtigt faktum, som har betydning for de efterfølgende begivenheder i fortællingen. Med en anden slags data ville det være muligt. Fokus, derimod, ser jeg eksempler på hos informanterne. B siger f.eks.: "Det

er meget ... nogen meget **sån** farverige ord”. Prosodisk viser hun også fokus med at hæve intonationen og intensiteten. Imidlertid kan *sån* i dette tilfælde også være udtryk for, at B vil vise, ”farverige” ikke er det mest præcise udtryk.

De fleste *sån*’er, jeg har placeret i tøvepartikkelkategorien, optræder alle i forbindelse med reparation i sætninger, som taleren afbryder, eller hvor taleren tænker over næste sætning og vil vinde tid, som hos A:

”Det kan, det kan godt øh være lidt svært hvordan... hvordan man lige skal skal gribe det an, **sån**, men øh...” (taler A)

En mere nøjagtig analyse af, præcis i hvilke sætninger tøvepartiklerne optræder, tillader denne artikel ikke, men i et større studie vil det være relevant, især i forhold til samtaler.

Ud fra mine data kan jeg se, at *og sån* ofte har betydningen ”osv.” og *eller sån* betydningen ”noget lignende”. *Sån* ved numeralier angiver cirkaværdier, og f.eks. NP’er og VP’er kan *sån* svække, og taleren kan med *sån* udtrykke sin afstandtagen til ordvalg og vise lytteren, at nærmere præcisering mangler. Jeg mener, *sån* i nogle tilfælde kan betragtes som en form for fokusmarkør, men *sån*’s vigtigste funktion som diskursmarkør synes at være udtryk for tilnærmelse og tøven, jævnfør DDO’s definition af ordet. Distributionen af *sån* ligner *likes*, men det blev nødvendigt at tilpasse Underhills kategorier til mine data.

6. Diskussion

Som jeg nævnte i starten af denne artikel, var mit mål at finde ud af, hvilke ligheder der er mellem *like* og *sån* for dermed at blive klogere på, hvilken funktion den danske partikel har og hvilken rolle den spiller i sætningen og sammenhængen. Min hypotese, altså at de to partikler har samme funktion og syntaktisk distribueres ens, viste sig på nogle måder at kunne bekræftes, idet *sån* og *like* virkelig deler mange funktioner, både i forhold til partiklernes funktion og det, at de syntaktisk ikke placerer sig tilfældigt, men visse placeringer forekommer mere end andre. Da dansk syntaks i adskillige henseender adskiller sig fra engelsk, kan man naturligvis ikke forvente en fuldstændig ens distribution, men mine data viser dog, at *sån* er mere

tilbøjelig til at optræde i visse syntaktiske positioner og sammenhænge end andre. En klar sammenhæng mellem placering og funktion kan jeg imidlertid ikke påvise, og ej heller kan jeg påvise særlige forskelle på de to taleres brug af *sån*.

Litteraturen om *like* er langt mere omfangsrig end litteraturen om *sån*; så denne undersøgelse lægger i høj grad op til yderligere studier. Metoden, jeg har valgt, er god på den måde, at den har givet mig sætninger med *sån*, som jeg har kunnet kategorisere og analysere både kvantitativt og kvalitativt; men hvad den ikke gjorde, var at vise, hvordan *sån* bruges i en mere interaktionel sammenhæng, dvs. i samtaler. Selvom der var tale om kommunikation mellem to parter, nemlig mig og informanten, ville samtaleanalyse være en særdeles oplagt metode til at undersøge *sån*'s funktion, når flere aktive parter er involverede, og også en grundigere transskription ville gøre undersøgelsen mere præcis og desuden afdække en mulig sammenhæng mellem betydning og fonetisk reduktion. Jeg har i dette studie kun data fra unge mennesker, fordi det er blandt dem, jeg har iagttaget *sån*, men man kunne også inddrage informanter fra forskellige aldersgrupper, landsdele el.lign. og dermed have flere sociolingvistiske variable at arbejde med. Med et højere antal informanter kan siges noget mere generelt om, hvilke funktioner *sån* har i en nutidig talesprogs kontekst. Det kunne også være spændende at se, om de, der bruger *sån* i spontan, afslappet tale ligesom i mine data, også bruger det i forbindelse med mere formelle situationer, f.eks. et oplæg i universitetssammenhæng eller i samtaler med mennesker, de ikke kender. Derved kan man også se, hvor bevidst taleren er om sin brug af *sån*. Ligesom der findes stærke holdninger til *like*, ville det være interessant at undersøge, hvilke sprogholdninger der er forbundet med *sån* for at se, om en frekvent brug af ordet giver et negativt indtryk af taleren, eller om det opfattes neutralt eller noget helt tredje.

Med hensyn til *like* som quotative marker er det interessant, at *sån* også kan fungere i forbindelse med direkte tale (f.eks. i sætninger som *Jeg var bare sån, skrid med dig*). I mine data findes ingen eksempler på dette, og derfor har jeg ikke undersøgt det – men interessant er det, og det kan tages op i fremtidige undersøgelser!

7. Konklusion

Ud fra analysen af mine data har det vist sig, at *sån* til dels kan tjene de samme formål som opsummeret ovenfor. *Sån* ser dog ikke ud til at kunne markere ny information, men det kan ikke afvises, at det blot skyldes den lille datamængde i denne undersøgelse, eller at omstændighederne for interviewene ikke gjorde brugen oplagt. Fokusmarkør kan *sån* siges at være i visse tilfælde, men det kan diskuteres, om der i virkeligheden er tale om én af de andre funktioner.

Den engelske diskursmarkør *like* tjener mange funktioner: Den kan eksemplificere, angive at en værdi er omtrentlig, svække udtryk eller vise, et udtryk skal forstås metaforisk, og den kan markere det som stående uden for den sproglige eller sociale kontekst. *Like* kan også markere fokus og ny information.

Min undersøgelse har vist, at *sån* som diskursmarkør kan optræde på flere syntaktiske pladser, og især sammen med *og* eller *eller*. Ind i Underhills kategorier passer mine data ikke nøjagtigt, idet jeg ikke i mine data fandt tilfælde af *sån* før en helsætning og måtte tilføje kategorien *og/eller sån* og *sån* som tøve-markør, men det er muligt, at alle hans kategorier, med en større datamængde, ville blive repræsenteret. Hos begge talere findes flest tilfælde af *sån* i forbindelse med *og/eller*, og i dén form er funktionen henholdsvis at eksemplificere og udtrykke diskrepans eller en afstandtagen til et bestemt valg af udtryk. Mine data viser ikke en klar sammenhæng mellem syntaktisk distribution og funktion, men *sån*'s betydning må forstås ud fra sammenhængen. Min hypotese om, at *sån* fungerer og distribueres ligesom *like*, kan jeg således ikke klart bekræfte ud fra data, men jeg kan se, at de to diskursmarkører deler mange funktioner og egenskaber, hvilket med et større studie vil kunne uddybes.

Litteratur

- Andersen, Gisle (2001) *Pragmatic Markers and Sociolinguistic Variation: A Relevance-Theoretic Approach to the Language of Adolescents*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Brinkmann, Svend & Lene Tanggaard (2015) Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. *Kvalitative metoder. En grundbog*. 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag:29-53.

- Daily-O'Cain, Jennifer (2000) The Sociolinguistic Distribution of and Attitudes Towards Focuser *like* and Quotative *like*. *Journal of Sociolinguistics* 4, 1:60-80
- Den Danske Ordbog = <http://ordnet.dk/ddo> (tilgået 13.6.2016).
- Hesson, Ashley & Madeline Shellgren (2015) Discourse marker *like* in real time: Characterizing the time course of sociolinguistic impression formation. *American Speech* 90, 2:154-186.
- Hudson, R.A. (1996) *Sociolinguistics*. 2. udg. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jensen, Eva Skafte (2013) Ordklasseproblemer, tilfældet *sådan*. *Lexico-Nordica* 20:55-74.
- Jucker, Andreas H. (1992) The discourse marker *well*: A relevance-theoretical account. *Journal of pragmatics* 19: 435-452.
- Koops, Christian & Arne Lohmann (2015) A quantitative approach to the grammaticalization of discourse markers: Evidence from their sequencing behavior. *International Journal of Corpus Linguistics* 20, 2:232-259.
- Kroeger, Paul R. (2005) *Analyzing Grammar: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kvale, Steinar (2007) *Doing Interviews*. Los Angeles: Sage Publications.
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009) *InterView. Introduktion til et håndværk*. 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag.
- Nielsen, Mia Femø (1999) Grundbegreber i nyere samtaleanalyse. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 25:9-55.
- Pedersen, Henriette Folkmann (2014) Om konstruktionen *Så en N* i danske samtaler. *Skrifter om Samtalegrammatik* 1:1-21.
- Popescu-Belis, Andrei & Sandrine Zufferey (201) Automatic identification of discourse markers in dialogues: An in-depth study of *like* and *well*. *Computer Speech and Language* 25:499-518.
- Underhill, Robert (1988) *Like* is, like, focus. *American Speech* 63, 3:234-246.